
LA MUTACIÓ DE L'AMENÇA. LES NOVES FORMES D'EXTREMISME VIOLENT

Polícia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra

L'objecte d'aquest assaig és mostrar, des d'una perspectiva estratègica, que l'amenaça de l'extremisme violent està fonamentada per l'activitat que desenvolupen determinats grups estructurats organitzativament i funcionalment en xarxa. Per fer-ho, primerament l'autor ens presenta el marc conceptual i els factors que determinen aquest fenomen; a continuació ens descriu el procés de canvi des de models organitzatius piramidals cap a models organitzatius en xarxa, i finalment analitza detingudament l'amenaça actual i futura que representen les diverses formes d'extremisme violent al nostre país.

Aquest assaig es va presentar durant les Jornades sobre intel·ligència davant de la radicalització, que van tenir lloc a l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya els dies 29 i 30 d'octubre de 2012.

The goal of that essay is to show, from a strategic perspective, how the threat, that we are facing, concerning extremist violent groups is shifting towards organized groups that work and structure themselves as a net.

In order to develop such perspective Mr. Canals presents, on the one hand a conceptual framework as well as those determinant factors that influence the phenomena. On the other hand, he speaks in deep of the changing process of these groups regarding their organizational structures and functions. And finally, he presents an outlook of the main threats we face here in Catalonia nowadays and in the close future.

The essay was a lecture exposed during the conference on Fighting Radicalism, at the Institute for Public Security of Catalonia, last October.

1. INTRODUCCIÓ

L'observació del transcurs de la història ha mostrat que les societats, arreu del món, són entitats poblacionals que evolucionen i es transformen adaptant-se a les circumstàncies de l'època en què s'inscriuen. Les societats anomenades occidentals, lluny dels encotillaments d'altres comunitats, són les que han tingut una major capacitat per emmotllar-se als canvis tecnològics dels darrers anys, reformulant, així, els paràmetres de les seves estructures socials.

En aquest sentit, Manuel Castells (2003) explica que l'informacionalisme (la revolució de les tecnologies de la informació i de la comunicació) és la base sobre la qual una nova estructura social està fonamentant la seva hegemonia. Aquesta nova estructura social s'anomena societat en xarxa. Segons defensa el mateix autor, la societat en xarxa és la forma dominant d'organització social del nostre temps i s'ha pogut construir, principalment, gràcies a les noves tecnologies de la informació.

Els canvis en les estructures socials descrits per Castells afecten tot tipus de grups humans, des d'organitzacions de tall activista com les ONG a organitzacions criminals com les de tall terrorista o de crim organitzat (Arquilla i Ronfeldt, 1996).

L'any 1999, Lesser *et. al.* van publicar *Countering the new terrorism*, on s'explica que, tant les organitzacions terroristes i criminals com les organitzacions d'activistes, estaven modificant les seves estructures organitzatives i funcionals per tal de ser més efectives en el seu combat contra els Estats. Aquests canvis organitzatius es manifestaven a partir del pas de les estructures pesades, piramidals i jeràrquiques cap a les estructures lleugeres i dissenyades en xarxa.

Posteriorment, l'any 2001, John Arquilla i David Ronfeldt van editar *Network and netwar. The future of Terror, Crime and Militancy*, que recollia articles de diversos autors que analitzaven i definien des de diverses perspectives els conceptes de *network* (xarxa) i *netwar* (lluita o guerra en xarxa).¹

L'anàlisi de les estructures socials i organitzatives realitzada per aquests pensadors reflectien unes dinàmiques que ja s'estaven produint a final del segle XX i a l'inici del segle XXI, però que es convertirien en hegemòniques a mesura que avancés el temps.

En aquest sentit, i des de la perspectiva de la seguretat pública (concretament de la lluita contra l'extremisme violent), es considera que l'escenari projectat pels autors esmentats és del tot vigent a Catalunya. A més, es creu que les organitzacions extremistes violentes (OEV, en endavant) estructurades en xarxa són la principal amenaça contra la seguretat del nostre país.

Durant les darreres dues dècades, l'amenaça terrorista que ha afectat Catalunya ha passat del conflicte plantejat per organitzacions jeràrquiques i piramidals –com podien ser ETA,² GRAPO,³ Terra Lliure,⁴ Milícia Catalana

1. Una xarxa (*network*) és un conjunt de nodes interconnectats. *Netwar* és una modalitat emergent del conflicte i de la delinqüència en l'àmbit social que aplica mesures allunyades de la lluita tradicional. En aquest tipus de conflicte els protagonistes utilitzen formes d'organització en xarxa i doctrines, estratègies i tecnologies lligades a l'era de la informació.

2. *Euzkadi Ta Askatasuna* (ETA) és una organització terrorista basca nascuda l'any 1959. ETA ha encaminat la seva activitat a la segregació del País Basc d'Espanya i la posterior creació d'un estat socialista a Euskal Herria. El 20 d'octubre de 2011 l'organització terrorista ETA comunicava el cessament definitiu de la seva activitat armada i instava els governs espanyol i francès a resoldre les conseqüències del conflicte (desarmament, víctimes i presos). Encara avui en dia, i malgrat l'anterior declaració, ETA no ha iniciat el seu desarmament ni ha comunicat la seva dissolució.

3. *Grupos de Resistencia Antifascista Primero de Octubre* (GRAPO) són una organització armada que propugna la lluita revolucionària sota els paràmetres del marxisme-leninisme. Va néixer l'any 1975 en el marc del Primer Congrés del *Partido Comunista de España (reconstituido)* (PCE(r)) celebrat a Santander. L'Audiència Nacional, a la sentència 31/2006, va considerar fet provat que el PCE(r) i els GRAPO constituïen una mateixa estructura criminal formada per dos fronts: front polític (PCE(r)) i front militar (GRAPO). Fins a dia d'avui els GRAPO han comès múltiples accions terroristes, fins i tot causant víctimes mortals. Encara avui, tot i que la majoria dels seus membres/militants es troben actualment a presó, no han renunciat a la lluita armada en el seu propòsit de subvertir el sistema legalment establert.

4. Terra Lliure va ser una organització armada d'ideologia marxista-leninista fundada el 1978 amb l'objectiu de crear un estat socialista independent als Països Catalans. L'organització seguia una estructura funcional i organitzativa de caràcter piramidal, a l'estil de les bandes armades nascudes als anys seixanta. Terra Lliure va cometre més de dues-cents accions violentes amb el resultat d'una sola víctima mortal i va abandonar la lluita armada el 1991 i es va dissoldre de manera oficial el 1995.

(MC)⁵ o la mateixa Al-Qaeda Central (AQC)⁶ cap a l'amenaça que representen moviments i/o organitzacions estructurades en xarxa (com són l'anarquisme insurreccionalista, els actors vinculats al gihadisme global o la nova ultradreta).

Tot i això, cal remarcar que aquest procés de mutació organitzatiu, social i cultural és lent, per la qual cosa l'amenaça procedent de les organitzacions clàssiques o piramidals no ha desaparegut del tot, i durant els propers anys encara coexistiran les OEV de disseny piramidal amb les OEV de disseny en xarxa.

Un exemple d'aquesta coexistència són els atemptats de l'11 de març de 2004 ocorreguts a la ciutat de Madrid. En el cas de l'11-M, la inspiració de l'atac va ser, molt probablement, determinada pel nucli dur d'AQC, que era una organització estructurada de forma clarament piramidal, i va ser executada per una cèl·lula que responia bàsicament a un disseny en xarxa.

En aquest sentit, a més de la inspiració ideològica, va existir una influència operativa per part d'AQC a través de la figura d'Amer Azizi. Aquesta persona tenia vincles directes amb membres d'AQC (ja que a la dècada del 1980 va participar a la guerra d'Afganistan) i va ser una de les figures claus en el reclutament i la formació de la xarxa de l'11-M. Un indici clar de la relació d'Amer Azizi amb AQC es troba en les circumstàncies que van acompanyar la seva mort. El 21 de desembre de 2005 Amer Azizi va morir com a conseqüència de l'impacte d'un projectil llançat per un avió no tripulat de la CIA a Waziristan Nord, juntament amb el cap d'operacions externes d'AQC i màxim responsable del planejament d'atacs a Amèrica del Nord i Europa, Hamza Rabia (Reinares, 2009).

A banda de la relació directa d'Amer Azizi amb AQC, tres dels principals caps operatius de la trama de l'11-M havien format part o formaven part de grups gi-

5. Milícia Catalana va actuar en dues etapes, la del 1985-1986 i la del 1989-1990. Aquest grup estava format per un únic escamot caracteritzat per un catolicisme radical i l'antiseparatisme. Va ser l'autor de fins a vint-i-tres atemptats, alguns d'ells amb artefactes explosius. Els seus principals objectius eren entitats i llibreries nacionalistes catalanes i entitats o persones considerades contràries a la moral catòlica (Casals, 2007).

6. En aquest treball s'utilitza el nom d'Al-Qaeda Central (AQC) per a diferenciar-la de les filials d'Al-Qaeda creades posteriorment. L'AQC és una organització gihadista d'abast global que neix a l'Afganistan entre els anys 1988 i 1989 i que té com a objectiu final l'establiment d'un estat islàmic global sota l'imperi d'una interpretació literalista de la xara. Actualment aquesta organització es troba en una situació d'incapacitat operativa. Els factors que reforcen l'amenaça que aquesta organització representava per a Catalunya eren els següents:

- comunicat d'Ossama bin Laden, a l'octubre de 2001, on es feia referència al *desastre* de la pèrdua d'*Al-Andalus* en resposta a la declaració de guerra dels aliats contra l'Afganistan;
- comunicat d'Ayman al-Zawahiri, el 27 de juliol de 2010, on es justificaven els atemptats gihadistes contra la població occidental i on es recordaven diversos atemptats, com el de l'11 de març a Madrid;
- el suport logístic (o operatiu) amb què va comptar Mohammed Atta, el líder de la cèl·lula operativa que va cometre els atemptats de Nova York l'11 de setembre de 2001. Atta, juntament amb altres membres de l'anomenada cèl·lula d'Hamburg, va estar a Catalunya aproximadament deu dies durant el juliol del 2001. Segons les informacions disponibles és molt probable que durant aquells dies s'acabessin de tancar els darrers detalls operatius dels atemptats de l'11-S;
- els detinguts a Catalunya en el marc de l'operació Dàtil, per la qual es va desarticlar l'organització Soldats d'Al·là. Aquesta xarxa cometia activitats terroristes com el reclutament de joves musulmans per enviar-los a camps d'entrenament d'AQC a l'Afganistan o la recaptació de finançament per a l'AQC.

hadistes regionals (també de tall piramidal) com el GICM⁷ o el GIA.⁸ Aquestes persones també es van encarregar de reclutar i formar els autors materials dels atemptats.

Finalment, cal destacar que el gruix de la cèl·lula estava format per una xarxa de base (amb persones que van ser radicalitzades a l'Estat espanyol, sense experiència gihadista anterior ni lligams amb organitzacions superiors) que va ser la que va portar la direcció tàctica de la cèl·lula i la materialització de l'atemptat.

Aquesta coexistència de models organitzatius piramidal i en xarxa és una conseqüència lògica de la lentitud amb què s'interioritzen els canvis culturals i socials al si de les organitzacions i moviments. És per aquest motiu que actualment les agències encarregades de la seguretat pública han de mantenir encara, dins de les seves matrius d'anàlisi de riscos, l'amenaça procedent d'organitzacions piramidals com ETA o AQC.

És en aquest context on s'ubica l'objectiu principal d'aquest document, que consisteix a mostrar, de forma objectiva, que l'amenaça actual (i futura) procedent de l'extremisme violent a Catalunya està fonamentada, bàsicament, per l'activitat que desenvolupen organitzacions estructurades organitzativament i funcionalment en xarxa.

Per tal de donar compliment a aquest objectiu principal s'han establert tres objectius específics que donen lloc als diferents capítols d'aquest document. Un primer apartat, on es presenta el marc conceptual de l'assaig (definicions i factors rellevants relacionats amb la lluita contra l'extremisme violent); un segon en el qual es descriu el procés de mutació de l'amenaça extremista violenta (de la piràmide a la xarxa); i un tercer punt en què s'analitza l'amenaça actual (i futura) que representa l'extremisme al nostre país.

L'àmbit de referència o d'aplicació de l'estudi és el territori geogràfic de Catalunya. Cal tenir present, però, que a l'hora de realitzar l'estudi i la valoració actual i futura de l'amenaça s'han tingut en compte els antecedents d'accions produïdes en països anàlegs a Catalunya (tant per proximitat geogràfica com pel fet de compartir contextos polítics, socials, econòmics i culturals similars);⁹ les intencions subversives (manifestos, comunicats, etc.) expressades pels adversaris que representen l'amenaça (OEV relacionades amb l'anarquisme insurreccionalista, el gihadisme global i la nova extrema dreta), i les capacitats que aquests adversaris tenen o poden tenir a Catalunya.

La perspectiva metodològica del present document es basa en les anàlisis d'intel·ligència realitzades per la Unitat d'Anàlisi d'Estratègies d'Organitzacions (UCAEO) de la Comissaria General d'Informació. Així, l'aproximació teòrica que es presenta en aquest estudi consisteix en l'aprofundiment de textos d'autors de referència de la matèria i dels coneixements adquirits en la trajectòria professional de la Unitat. La tasca diària de la Unitat impossibilita un treball de recerca exclusiu,

7. Acrònim del grup terrorista Grup Islàmic Combatent Marroquí.

8. Acrònim del grup terrorista algerià Grup Islàmic Armat.

9. Com per exemple els països membres de la Unió Europea, els Estats Units o el Canadà.

motiu pel qual no s'ha pogut acomplir de forma exhaustiva els passos metodològics del model científic.

En aquest sentit Javier Jordán (2011) explica que:

[...] la labor de análisis en materia de inteligencia, la metodología y los criterios aplicados no coinciden habitualmente con los empleados en la investigación científica. El análisis de inteligencia tiene mucho de intuición y sus conclusiones no requieren (o simplemente no son capaces de lograr) la misma robustez empírica y metodológica de los trabajos científicos. Esto es así porque la inteligencia está orientada a asesorar y a reducir la incertidumbre en procesos de toma de decisiones que siguen unos ritmos temporales marcados por los acontecimientos, y que no pueden esperar a que el analista sea capaz de explicar de forma exhaustiva y empíricamente fundada objetos de estudio que, en muchos casos, consisten o se contemplan en escenarios futuros y, por tanto, inaccesibles a la experiencia.

Malgrat l'inconvenient esmentat, el present estudi pretén ser el màxim de rigorós possible i aportar un coneixement útil que serveixi per valorar algunes de les amenaces actuals i futures a què s'enfronta la societat catalana.

2. L'EXTREMISME VIOLENT I EL TEATRE D'OPERACIONS ANTITERRORISTA

En aquest apartat es presenta, d'una banda, una aproximació teòrica a alguns conceptes bàsics citats al llarg del text, des de l'òptica de l'autor, i, d'altra banda, es fa una introducció al context en el qual s'inscriuen les noves formes d'extremisme violent.

2.1 DEFINICIONS

Un dels primers problemes a l'hora d'elaborar el present document va ser l'elecció del títol. Originàriament, el títol era: *La mutació de l'amenaça. Les noves formes de terrorisme*. De seguida, però, es va presentar el problema. Què és terrorisme? Quina és la definició de terrorisme?

En realitat, no existeix una definició consensuada de terrorisme ni en l'àmbit acadèmic ni en l'àmbit de la legalitat internacional. Això provoca que cada sistema legal utilitzi una determinada definició del terme, normalment recollida al Codi penal, d'acord amb el propi context social, polític, històric i cultural.

La manca d'una definició objectiva del terme, sumada als dubtes que generen la rellevància estratègica i tàctica de determinades accions realitzades pels actors sobre els quals tractarà el document, va fer que es decidís titular-lo: *La mutació de l'amenaça. Les noves formes d'extremisme violent*.

Així, en el present document, l'objecte d'estudi són les noves formes adoptades per les organitzacions extremistes violentes (OEV) que sobrepassen el concepte clàssic de terrorisme.

Les OEV es defineixen com el conjunt de persones (moviment, grup o individus) que se senten membres d'un mateix col·lectiu, que comparteixen un mateix objectiu polític i que admeten la violència com un mitjà vàlid per tal d'aconseguir l'esmentat objectiu. Aquesta violència pot adoptar pràctiques terroristes o pràctiques d'activisme violent.

La perspectiva adoptada per la UCAEO en relació amb el terrorisme porta a descriure'l com aquella pràctica que realitzen moviments, organitzacions o persones extremistes que consisteix en l'ús estratègic i planificat de la violència contra la societat, amb l'objectiu de debilitar el poder polític establert, ja sigui per subvertir-lo, destruir-lo o per influir en les seves decisions de tal manera que siguin coaccionades. De fet, manllevant i readaptant una famosa cita de Karl von Clausewitz, es podria considerar que el terrorisme és la continuació de la política per altres mitjans.¹⁰ Alguns exemples de pràctiques terroristes serien les utilitzades per grups terroristes com ETA, AQC o l'IRA.

L'activisme violent es defineix com l'ús de la violència¹¹ utilitzat per un moviment, organització o persona per aconseguir determinats objectius de caire polític, sense que sigui essencial una planificació molt acurada. Per tant, els elements que diferencien l'activisme violent del terrorisme és que aquest darrer necessita un elevat grau d'intencionalitat estratègica i planificació tàctica molt més elaborada. En l'activisme violent, s'hi circumscriuen els grups o moviments que realitzen accions de violència urbana, violència relacionada amb l'àmbit de l'esport, o accions contra determinats grups minoritaris com els protagonitzats per l'extrema dreta.

A l'últim, cal fer esment del concepte d'organització en xarxa, que s'entén com un conjunt indeterminat d'actors (grups o individus) amb uns interessos comuns que adopten una estructura de tall horitzontal (sense lideratges predeterminats), descentralitzada i que mantenen un contacte indirecte entre ells a través de comunicats públics, propaganda o el disseny de campanyes. No és objecte del present document fer una anàlisi en profunditat de quin és el disseny i el mecanisme de funcionament d'aquestes organitzacions.

2.2 FACTORS QUE INTERVENEN EN EL TEATRE D'OPERACIONS ANTITERRORISTA

Abans de descriure el canvi estructural i funcional viscut per les OEV a Catalunya, és convenient contextualitzar el teatre d'operacions antiterrorista¹² característic

10. *La guerra és la simple continuació de la política per altres mitjans* (von Clausewitz, K.).

11. La violència és un qualificatiu referit a l'aplicació d'una força de forma desfermada i extremadament intensa. En aquest sentit, convé recordar que en els contextos polítics i administratius de referència de Catalunya (democràcies liberals sotmeses a l'Estat de dret), l'Estat és l'únic organisme que, dins del seu territori, pot fer ús de la violència de manera legítima. És a dir, que l'Estat és l'única institució que ostenta el monopoli de la violència (Weber, 1919).

12. El terme teatre d'operacions s'utilitza de forma simbòlica en aquest document. El teatre d'operacions és una àrea o lloc on s'estan produint o preparant importants esdeveniments militars. Un teatre d'operacions pot incloure l'espai aeri, terrestre o marítim que és on s'està o potencialment poden desenvolupar-se les operacions de guerra. S'utilitza el terme antiterrorisme perquè és el que històricament, i actualment, és utilitzat per les agències de seguretat catalana, espanyola i europea.

de països amb democràcies liberals com la catalana, des de mitjan segle XX fins a l'inici del segle XXI. Aquest context es pot resumir en un seguit de qüestions:

a) La submissió a la legalitat dels aparells de l'Estat

El sistema de democràcia liberal sotmesa a l'Estat de dret implica que les polítiques de seguretat estan subjugades a la legalitat establerta i controlades pel poder executiu i judicial. Per contra, les OEV, per definició, operen al marge (i en contra) de l'esmentada legalitat i amb l'única limitació que els imposa la seva pròpia doctrina, ideologia o ètica. Això els dona un marge d'acció més ampli que els actors que vetllen per la seguretat pública.

b) El combat entre les agències de seguretat i les OEV és clarament asimètric

L'Estat democràtic disposa de nombrosos recursos, tant materials com humans, per aplicar a la lluita antiterrorista. A més, aquests recursos s'han reforçat considerablement amb l'adaptació dels avenços tecnològics en matèria de seguretat. Per contra, les capacitats de les OEV són molt limitades i clarament inferiors a les que disposen els Estats. En relació amb aquest segon punt, cal tenir present que, atesa l'asimetria de capacitats, quan una OEV és detectada pels òrgans de seguretat és molt probable la seva neutralització.

c) Les OEV duen a terme un combat dins dels límits territorials de l'adversari

Per tant, el teatre d'operacions escollit per a realitzar la seva tasca subversiva és el propi territori que delimita l'Estat, i alhora, també, les persones i institucions que el representen, dins o fora del país. Això implica que l'estratègia de les OEV estigui destinada a aprofitar el seu avantatge informatiu¹³ i fer que la legitimitat de la violència que ostenta l'Estat es giri en la seva contra. Un dels objectius que tenen els atacs terroristes és, precisament, que l'Estat reaccionï reprimint cercles d'ideologia similar i això propiciï el sorgiment de nous militants. Aquests nous militants permetrien fer augmentar els atacs, que tornarien a desencadenar la resposta de l'Estat amb més repressió i un nou augment de la tensió. El somni de l'activitat extremista és que aquesta espiral conclogui amb l'aixecament de la societat en un moviment insurgent que desencadeni la revolució.

d) Fortaleses i debilitats de la infraestructura clandestina

Les OEV de tall piramidal i jeràrquic necessiten una estructura (com ara pisos francs, magatzems, fonts de finançament, espais d'entrenament), gestió logística i vinculacions directes entre militants. Aquests aspectes comporten d'una banda uns elevats riscos de ser detectats i, per tant, neutralitzats però, per contra, aquesta estructura augmenta les capacitats i els recursos d'actuació a les OEV piramidals. L'absència d'aquests elements en les OEV en xarxa dificulta la seva detecció, ja que esdevenen petites estructures criminals diluïdes en la societat.

13. En el sentit que l'OEV disposa en tot moment d'informació sobre els objectius que vol atacar, ja que l'Estat i les estructures que el conformen són visibles.

e) Fortaleses i debilitats de la cadena de comandament

La cadena de comandament jeràrquica garanteix a la direcció de l'OEV el control estratègic, operatiu i tàctic de l'organització. Aquest control és una fortalesa a l'hora de poder alinear els objectius polítics de l'organització amb les accions violentes realitzades. En canvi, però, aquesta cadena de comandament es converteix en una greu vulnerabilitat en el moment en què una agència de seguretat aconseguix infiltrar algú a l'organització o en el moment en què un membre clau de l'OEV és detingut.

3. L'ADOPCIÓ DE LA LLUITA EN XARXA PER L'EXTREMISME VIOLENT

Una de les qüestions que l'anàlisi estratègica es planteja en relació amb el fenomen de l'extremisme violent és si l'adopció de la lluita en xarxa per part de les OEV, i la conseqüent mutació estructural i funcional, ha estat fruit de la proacció (iniciativa) o de la reacció (necessitat). Tot i no ser aquest l'objectiu del present treball, es considera que les motivacions del canvi podrien respondre, principalment, a una necessitat d'adaptació (reacció). En aquest sentit, es creu que els factors clau que han facilitat el trànsit de les OEV d'un model jeràrquic i piramidal cap a un model organitzatiu en xarxa són:

a) La necessitat d'adaptació de les OEV al teatre d'operacions antiterrorista (determinada pels factors esmentats al punt anterior), que s'ha plasmat en l'assetjament i/o la neutralització de la gran majoria d'OEV de tall piramidal que actuaven en països anàlegs a Catalunya.

b) La revolució tecnològica de la informació i la comunicació que ha dotat d'eines eficients a les organitzacions per a poder dissenyar noves estructures de comandament i control allunyades de les línies jeràrquiques verticals.

3.1 L'ADAPTACIÓ DE LES OEV AL TEATRE D'OPERACIONS ANTITERRORISTA

Si s'observa amb deteniment alguns dels relats revolucionaris de les OEV piramidals es pot assenyalar que aquests s'han elaborat a partir d'uns pioners revolucionaris que van traduir empíricament un seguit d'idees. El relat constitueix un punt d'inici, el punt i final del qual haurà de ser escrit en algun moment del futur per altres militants anònims, ja sigui encapçalant grans desfilades de victòria, ja sigui amb la derrota, entesa com «la mort sense descendents», o, el que és el mateix, sense seguidors que continuïn la mateixa lluita.

Les OEV piramidals imiten, a l'hora de constituir-se i estructurar-se, l'esquema empresarial de la societat industrial capitalista. S'assemblen a empreses molt compartimentades, amb graus d'especialització per tasques ben delimitades en departaments ben diferenciats: logística, informació, direcció, captació, finançament, etc.

L'OEV piramidal és burocràtica, entenen-se com a tal que requereix un canal de comandament per a convertir en resultats pràctics els seus plans estratègics, un canal amb diferents responsabilitats d'implementació i obligacions quantificables i, per tant, sotmeses a un control dels departaments immediatament superiors.

Aquests tipus d'organitzacions es desplacen per la història a una velocitat constant, al ritme de l'època en la qual van néixer i, precisament, contra la qual van néixer i que correspon a la societat industrial posterior a la Segona Guerra Mundial.

Per tant, la revolució de les tecnologies de la informació i de la comunicació i la nova estructura social que n'ha derivat estan creant un nou ritme amb el qual batega ara la història, que ha comportat, de *facto*, que les OEV tradicionals semblin lentes, poc àgils i amb dificultats gairebé insalvables per adaptar-se a les variacions dels esdeveniments que les afecten.

A més, les OEV clàssiques, en ser la traducció a la pràctica d'una doctrina, i estar sustentades en el compromís, l'especialització i la dedicació dels seus militants, no poden alterar la seva estructura sense modificar, així mateix, els seus elements de sustentació i permanència. Adaptar-se, en el seu cas, és desaparèixer, element de judici que segurament apareix en el pensament dels seus líders: adaptar-se o morir és, per a ells, adaptar-se i morir. L'única alternativa és no adaptar-se i quedar-se al marge de la incidència política, un marge que permet a les OEV seguir vives, però de manera residual, la qual cosa comporta la pèrdua del sentit «alliberador» pel qual van néixer.

Aquesta residualitat i posicionament defensiu ha estat conseqüència de l'acció de les agències de seguretat. Els pisos francs, les estructures de logística, de direcció, de finançament, de captació, d'entrenament de nous militants són estructures que les sobreexposen a les tasques de detecció dels serveis de seguretat.

Així doncs, l'organització piramidal no respon a l'exigència d'invisibilització que requereix l'existència d'un enemic superior en força i recursos i, per tant, no desenvolupa la seva acció de la manera més òptima possible, sinó que aquesta acció es converteix sovint en una mera pràctica d'ocultament i fugida. En aquestes circumstàncies, la supervivència, i no el manteniment d'una estratègia ofensiva, esdevé el seu eix director. Si s'afegeixen a aquestes debilitats les seves dificultats per realitzar amb èxit les tasques de reclutament es pot començar a albirar el seu final definitiu.

El proselitisme, que s'alimenta en entorns favorables, troba l'oposició d'uns sistemes defensius capaços de captar, avaluar i interpretar un volum cada vegada més gran de dades, amb el resultat d'una millor concreció de l'amenaça, la seva detecció i la seva desarticulació.

Per tal de resoldre aquestes debilitats, les OEV han de transformar-se, han de minimitzar la seva estructura orgànica o, fins i tot, desprendre-se'n, i agilitzar la seva estructura funcional, les dinàmiques de comandament, control, comunicacions i proselitisme.

Aquests paràmetres són seguits per les OEV en xarxa, que han nascut, o han mostrat la seva idoneïtat, en la societat esdevinguda arran de la revolució tecnològica. Les OEV en xarxa, no és que hagin variat el «mosaic organitzatiu tradicional», sinó que l'han desfet i han donat autonomia a cadascuna de les tessel·les que el componien.

Les OEV en xarxa no disposen d'un sistema de comandament i control jeràrquic, ni depenen de l'eficàcia d'altres departaments per complir amb la pròpia tasca. Estan formades per un nombre indeterminat de nodes o cèl·lules que, per

norma, no mantenen relació directa o, fins i tot es desconeixen, i no necessiten cap element aliè al grup per poder realitzar la seva pràctica violenta.

La pròpia estructura de les organitzacions en xarxa i les tasques i funcions que desenvolupen els seus activistes faciliten l'eficiència i l'eficàcia dels processos de captació i reclutament. Els entorns favorables no requereixen avui espais físics de trobada i el cost que el futur militant ha d'amortitzar no és la seva vida, ja que la revolució tecnològica també ha comportat la desaparició de compromisos que reclamin el preu d'una vida. Aquesta conseqüència, però, només s'ha esdevingut en societats aconfessionals o laiques, precisament aquelles on la revolució tecnològica s'ha imposat de manera unànime.

En tot cas, el primer que han de resoldre els actors terroristes, sigui quina sigui l'organització a la qual s'integrin, és la captació de militants i, per tant, el proselitisme és una de les primeres activitats que realitzen.

Per exemple, a l'Estat espanyol la captació ha resultat, pels motius esmentats, una gran feblesa no solucionada per l'organització GRAPO, a diferència de l'organització terrorista ETA que, fins fa ben poc, era una autèntica anomalia, en aquest sentit, dins l'àmbit europeu.

GRAPO, d'ençà de les detencions del seu comitè central l'any 2000, no ha aconseguit nodrir suficientment les seves estructures amb nous militants i la seva activitat terrorista ha disminuït a la mínima expressió. Només la tendència professional dels analistes a no descartar escenaris futurs d'amenaça, encara que poc probables, impedeix afirmar rotundament que GRAPO ha estat derrotada.

GRAPO, pel motiu que ens ocupa, hereva d'una tradició revolucionària leniniana, ha exigit sempre als seus militants una dedicació absoluta, la lluita per la revolució com a professió incompatible amb qualsevol altre objectiu vital del militant. La conseqüència inevitable d'això és que l'accés al nivell dels «alliberadors» implica la renúncia a tot allò acumulat a la vida prèvia. És a dir, un nou naixement amb una nova identitat, el salt de la quotidianitat a la clandestinitat, amb el trencament de lligams que, si es mantinguessin, exposarien l'activitat revolucionària, no només del nouvingut, sinó de tota l'organització. Per tant, l'acceptació de la captació comporta, necessàriament, abnegació i dedicació absolutes.

En un altre sentit, les necessitats materials en els països del nostre entorn han estat suficientment cobertes fins ara com per mantenir una situació de relativa pau social i, per tant, la cobertura d'aquestes necessitats bàsiques no suposen una motivació suficient per sacrificar la pròpia vida. Tampoc hi ha opressions polítiques, com ara una repressió indiscriminada o una limitació de drets i llibertats, almenys no prou importants com per sentir l'impuls de rebel·lar-se amb pràctiques terroristes.

Per tant, el sacrifici que suposa per a una persona convertir-se en «revolucionari professional» és massa elevat per ser adoptat pels joves de la societat actual, sense circumstàncies adverses que dibuixin un únic i nítid camí de supervivència que passa per la lluita revolucionària. Aquest és, per exemple, el problema que troba GRAPO per aconseguir captar nous militants.

En aquest sentit, a les societats aconfessionals o laiques, l'anarquisme ha optat per altres models organitzatius i sembla que ha superat amb solvència la captació de militants, com a mínim, per mantenir una activitat terrorista continuada.

És el cas de la vessant insurreccionalista de l'anarquisme. A diferència d'una organització piramidal de matriu marxista-leninista, el militant insurreccionalista no és un «revolucionari professional» que opera a la clandestinitat, sinó un «revolucionari a temps parcial», que viu en la societat i desenvolupa una activitat quotidiana amb completa normalitat. Només desenvolupa la seva activitat terrorista quan és el moment que ell creu oportú i ataca l'estructura que ha escollit, per desaparèixer un altre cop en la quotidianitat d'una vida qualsevol.¹⁴

Així, a les societats sorgides de la revolució tecnològica, el perfil del terrorista tendeix a ser el d'una persona que conviu amb total normalitat a la societat i que actua com a terrorista en diferents accions sense continuïtat, espaiades en el temps. És a dir, el terrorista només és terrorista mentre prepara i executa l'acció, i la seva exposició en el teatre d'operacions només es produeix quan aquesta acció és executada: és una aparició efímera dins d'una línia vital gens sospitosa.

Així doncs, la tendència actual mostra la desaparició del terrorista «a temps complet» per convertir-se en un «terrorista a temps parcial» i, per tant, també es redueix molt la possibilitat que tenen els aparells de seguretat per detectar i neutralitzar l'amenaça que representen.

3.2 BENEFICIS DE LA REVOLUCIÓ TECNOLÒGICA

Com ja s'ha esmentat, les organitzacions en xarxa compten amb un seguit de fortaleeses (invisibilitat, descentralització, autonomia, etc.) i debilitats (coherència estratègica, estructures logístiques reduïdes, manca d'experiència de combat dels militants, etc.) que modulen la seva viabilitat.

Més enllà de l'anàlisi de les fortaleeses i debilitats que es pugui fer amb relació a les organitzacions en xarxa, hi ha un conjunt de característiques vitals que són condició *sine qua non* per a la seva existència. Aquests condicionants són els que possibiliten la creació i el reforç de les línies o conductes que permeten que els nodes (actors) dispersos i autònoms que formen la xarxa estiguin interconnectats.

La implantació i el manteniment d'aquests atributs estan directament vinculats a la revolució de les tecnologies de la informació i la comunicació i són, juntament amb el nombre i el perfil de militants, les que determinaran que una organització en xarxa sigui eficaç i eficient.

Una organització en xarxa necessita un objectiu comú clarament identificat i periòdicament reforçat, que sigui compartit per tots els actors que en formen part.

També, cal que l'OEV compti amb un relat guanyador que sustenti l'acció de l'organització. Aquest relat ha d'oferir un discurs que encoratgi els actors descentralitzats a sentir-se membres d'un projecte comú i a sentir-se part d'un col·lectiu o d'un moviment alliberador que lluita per un bé superior.

14. «L'organització informal (OEV en xarxa) no es basa en estructures clàssiques i pesades, sinó que s'adapta al moment i a la voluntat d'acció dels insurrectes». Extret de l'anònim *Qüestions d'organització*. 31 tesis insurreccionalistes. Tesi XIII.

Així mateix, els actors que formen l'OEV han de compartir una doctrina que determini els principis i mètodes directors de la lluita que porten a terme. Aquesta doctrina ha de proveir de coherència ideològica, estratègica i tàctica als actors autònoms i descentralitzats.

De fet, els actors de les OEV en xarxa reescriuen contínuament aquesta doctrina i participen en la seva contínua revisió i transformació perquè ja no la posseeix un petit nucli amb la funció de transmetre'l íntegrament i sense variacions als pro-sèlits, sinó que ja és creat, compartit i transformat en un entorn virtual favorable.

Aquest entorn virtual és fàcilment accessible, fins i tot pels aparells de seguretat, però difícilment localitzable, a la vegada que impossibilita la identificació dels possibles candidats a ser captats que es troben en qualsevol lloc indeterminat.

Així, l'organització en xarxa només serà viable si els actors que en formen part disposen de recursos tecnològics per rebre, transmetre i compartir informació rellevant (objectius, relat, doctrina, accions, etc.). En aquest sentit, la revolució tecnològica ha democratitzat i globalitzat els recursos i els mitjans de comunicació de la informació i ha permès que de forma fàcil i anònima els militants i/o simpatitzants de les OEV puguin intercanviar i compartir informació diversa.

A més, gràcies a la revolució tecnològica, s'ha pogut restablir l'estratègia propagandística i comunicativa de la *propaganda pel fet*¹⁵ que torna a ser un pilar bàsic dels conflictes asimètrics promoguts per les OEV. Internet ja s'ha demostrat amplificador magnífic d'accions, a condició que aquestes accions tinguin prou dosi d'espectacularitat (Pareja, 2008).

4. L'AMENANÇA ACTUAL DE LA LLUITA EN XARXA A CATALUNYA

La necessitat de modificar les estructures orgàniques i funcionals de les OEV és un posicionament estratègic que es comença a reivindicar a final del segle XX per actors anarquistes i dels moviments d'extrema dreta i que, posteriorment, a l'inici del segle XXI és teoritzada per actors del gihadisme global.

En general les bases doctrinals dels seus discursos cerquen la invisibilitat, l'autonomia, l'horitzontalitat, la creació de grups o cèl·lules reduïdes i, fins i tot, arribar al terrorisme individual.

L'ús de tàctiques de combat amb cèl·lules reduïdes o de terrorisme individual és un exemple clar de l'adaptació i l'assumpció del teatre d'operacions asimètric. És, per dir-ho en termes de conflicte, la manera com una OEV pot tornar a posicions ofensives de combat.

Dins de la categoria de terrorisme individual es troba la figura de l'anomenat llop solitari. Es poden considerar llops solitaris els individus que realitzen actes

15. La «propaganda pel fet» va ser formulada pels anarquistes Enrico Malatesta i Carlo Cafiero en un article de la Federació del Jura el 1876 on van escriure: *El fet insurreccional destinat a afirmar els principis socialistes mitjançant l'acció és el mitjà de propaganda més efectiu i l'únic que, sense enganyar ni corrompre les masses, pot penetrar fins a les capes socials més profundes i atreure les forces vives de la humanitat a la lluita encetada per la Internacional*. Prèviament, Piotr Koprotkin havia escrit que *un acte pot, en pocs dies, fer més propaganda que milers de pamflets*.

violents amb objectius polítics, ideològics o religiosos, sense cap tipus de direcció externa o connexió formal amb una organització matriu (Pantucci, 2011).

Un cas paradigmàtic de llop solitari va ser el protagonitzat per Theodore Kaczynski, anomenat l'*Unabomber*. Theodore Kaczynski era un matemàtic americà que va renunciar a la seva vida en societat i va optar per viure en una cabana en una muntanya de Montana als Estats Units. L'*Unabomber* va iniciar, llavors, una pràctica terrorista en solitari durant vint anys, amb el resultat de setze artefactes explosius que van causar vint-i-tres ferits i tres morts. *Unabomber* és un precedent¹⁶ clar d'una amenaça terrorista que es minimitza i s'oculta i que genera la necessitat que els nostres sistemes defensius siguin capaços de detectar-la i neutralitzar-la abans de la seva efímera presència.

A continuació es presentarà una anàlisi de l'evolució doctrinal i la valoració de la situació actual de l'amenaça que presenten les OEV pertanyents a moviments ideològics com l'anarquisme insurreccionalista, el gihadisme global o l'extrema dreta a Catalunya.

4.1 L'ANARQUISME INSURRECCIONALISTA

L'ús del concepte anarquisme insurreccionalista dins dels anomenats moviments antisistema no està exempt de certa controvèrsia. La cita *hi ha tants anarquismes com anarquistes*¹⁷ palesa els límits de l'esmentada controvèrsia. Com reflexionar i analitzar un fenomen que es resisteix a ser categoritzat o sobre el qual no hi ha una única i unívoca categoria?

Existeixen disputes sobre si l'insurreccionalisme és una ideologia o si només és una tàctica anarquista. O si l'insurreccionalisme està íntimament relacionat amb l'ús de la violència i, per tant, els seus seguidors pretenen constituir-se com a avantguarda revolucionària, etc.

També, hi ha controvèrsia sobre si l'anarquisme insurreccionalista és una amenaça terrorista o si es tracta, únicament, d'una forma de violència urbana executada per agitadors o vàndals.¹⁸

En aquest treball es defineix anarquisme insurreccionalista com la pràctica anarquista que defensa *l'activitat revolucionària que intenta recuperar la iniciativa en l'acció* (Black, 2006) mitjançant *l'atac immediat i destructiu contra estructures concretes, individus i organitzacions del capital i de l'Estat* (Bonanno, 1999). És, en certa manera, *l'organització de l'atac*.¹⁹

16. De fet, l'anomenat manifest *Unabomber (La societat industrial i el seu futur)*, escrit teòric on aquest individu exposava la seva doctrina, va ser plagiat pel terrorista noruec Anders Breivik en el seu manifest *2083, A european declaration of independence*.

17. Un dels autors que va publicar aquesta frase fou Cavallieri, C. *L'anarquisme a la societat post-industrial*.

18. Els autors del present treball consideren aquesta pràctica anarquista com una amenaça relacionada amb l'activisme violent o, fins i tot, amb el terrorisme.

19. «L'atac és el rebuig a la mediació, a l'estat de calma, al sacrifici, a l'acomodació i a la transigència». Extret de l'anònim *Manual insurreccionalista*.

A més, i d'aquí prové el seu caràcter revolucionari, els atacs perpetrats anhelan ser emulats per altres individualitats o grups fins aconseguir posar *fi a la dominació de l'Estat i la continuació del capitalisme*.²⁰

El concepte insurrecció²¹ és definit com l'acció iniciada per un poble de declarar-se en contra de l'autoritat constituïda i de lluitar-hi en contra, si aquesta no respecta el pacte social;²² és, específicament, l'acció col·lectiva dirigida a enderrocar els poders dirigents mitjançant l'ús de la violència. La insurrecció acostuma a tenir una curta durada: o desencadena una revolució o és extingida pel poder que pretenia enderrocar.

Del concepte insurrecció, per tant, en pot derivar i es pot entendre l'objectiu essencial d'aquesta vessant anarquista: és una pràctica revolucionària que busca provocar, mitjançant una acció d'atac individual o d'un grup reduït, l'emulació de l'atac per part d'altres individus o grups fins aconseguir una situació determinada de fractura que desemboqui en una insurrecció de les masses i l'esclat d'una revolució.

En aquest sentit, l'anarquisme insurreccionalista pren com a directriu l'ús de la violència com a *legítima defensa*. Davant d'un *poder injust* que ataca les condicions de vida dels ciutadans, aquests tenen el dret de la insurrecció, i són els anarquistes insurreccionalistes els primers, i únics, que, conscients d'aquests atacs, opten per la *defensa activa* mitjançant l'acció directa.

Ara bé, es pot dir que l'anarquista insurreccionalista no se sent còmode exercint d'avantguarda revolucionària, encara que això és el sentit últim d'una acció directa que busca ser emulada. Per això, un dels seus ideòlegs afirma que «la insurrecció és un fet individual. Portem amb nosaltres els valors d'insurrecció, aquests valors revolucionaris, aquests valors anarquistes i els posem en joc en un enfrontament en el qual no estem sols nosaltres» (Bonanno, 1997).

En tot cas, l'insurrecte, l'anarquista insurreccionalista, actua no ja pensant en l'objectiu anhelat (l'aixecament de les masses) sinó per una disposició moral de rebel·lia contra un ordre que considera opressor.

L'anarquisme insurreccionalista mostra el seu caràcter d'OEV en xarxa mitjançant l'organització informal de diversos grups d'afinitat que persegueixen un mateix objectiu i que se sumen a l'organització reivindicant els atacs sota les seves sigles.²³

Aquestes OEV poden regir-se per una espècie de contracte no escrit que anomenen *pacte de suport mutu*. Aquest pacte consisteix, principalment, en la

20. «Creiem que l'Estat no desapareixerà simplement, per la qual cosa hem d'atacar-lo perquè sigui derrotat; el que es necessita és un amotinament expansiu i la propagació de la subversió entre l@x explotad@s i exclos@s.» Extret de l'anònim *Algunes notes sobre anarquisme insurreccional*.

21. *Cuando el gobierno viola los derechos del pueblo, la insurrección es, para el pueblo y para cada porción del pueblo, el más sagrado de los derechos y el más indispensable de los deberes.* Extret de la Constitució francesa de 1793, art. 35.

22. Alguns filòsofs com John Locke, Henry Thoreau o Bakunin van arribar a la conclusió que quan l'opressió i la corrupció predominen, la insurrecció no només és un dret sinó que també és un deure.

23. Les sigles més reconegudes internacionalment i a les quals se sumen una gran part dels atacs anarcinsurreccionals d'arreu són FAI/FR I (Federació Anarquista Informal/Front Revolucionari Internacional).

solidaritat revolucionària per la qual un grup d'afinitat qualsevol segueix la campanya iniciada per un altre grup, que es difon amb la seva reivindicació pública. Així mateix, aquest pacte obliga a *l'acció armada, a l'atac a les estructures i als homes responsables de la detenció d'un company.*²⁴

De l'estudi de diferents escrits anarcosurreccionals publicats en fonts obertes s'extreuen un seguit de consideracions organitzatives que es poden resumir en les següents:²⁵

- cal minimitzar l'estructura atacant fins a fer-la indetectable;
- cal espaiar els atacs d'un mateix grup en el temps;
- cal atacar en companyia de gent coneguda i afí, però és desitjable fer-ho sol;

- cal que l'atac sigui prou important com perquè tingui ressò mediàtic i deixar que siguin els mitjans de comunicació els que el propaguin i provoquin que altres vulguin emular-lo;

- cal que cada grup sigui autosuficient i no necessiti cap tipus de finançament extern;²⁶

- cal eliminar els lideratges absoluts i els centres organitzadors dels diferents grups, tampoc no cal establir mecanismes de comunicació ni coordinació entre aquests grups o cèl·lules.

Com es pot veure, la tàctica insurreccional és una pràctica terrorista que busca la lluita constant contra el sistema sense exposar-se més enllà del mínim imprescindible per dur-la a terme.

A banda, aquesta tàctica compta amb les eines que aporten les noves tecnologies per maximitzar el rendiment dels recursos al seu abast. Per exemple, Internet, per la seva facilitat d'ús, accés de baix cost i alt grau d'anonimat.

Per això, l'insurreccionalisme propugna, o deriva necessàriament dels seus paràmetres, la creació d'organitzacions informals constituïdes a l'entorn de grups d'afinitat, que són les unitats bàsiques i independents que lluiten contra el sistema.

Aquests grups s'han de formar per un nombre reduït de persones amb llarga afinitat temporal i la seva pràctica ha de ser prou contundent perquè tingui ressò mediàtic i estar suficientment planificada perquè ningú pugui relacionar l'atac amb el grup que l'ha produït ni amb les persones que l'integren (Bonanno, 1997).

L'insurreccionalista pren la iniciativa en el seu enfrontament contra el poder establert: ataca quan vol i on vol i es torna invisible dins la seva vida quotidiana, que ha de ser aliena a qualsevol iniciativa o relació amb els «entorns favorables.»

24. Federació Anarquista Informal (FAI). *Qui som? Carta oberta al moviment anarquista i antiautoritari*. Gener 2004.

25. Aquestes consideracions han estat extretes de diferents materials publicats a fonts obertes, com ara *Ai Ferri Corti, 31 tesis insurreccionalistes* i, sobretot, de material escrit per A.M. Bonanno, com ara *La tensió anarquista*.

26. *L'organització informal té una necessitat d'autonomia extrema, ja que la seva pròpia composició és autònoma, de l'individu al grup, del grup a la xarxa*. Extret de Anònim. *Qüestions d'organització. 31 tesis insurreccionalistes*. Tesis XV.

Per tant, l'acció terrorista d'un grup d'afinitat implica:

- una gran dificultat d'infiltració policial (el grup d'afinitat està format per un grup reduït d'amics amb una llarga trajectòria d'amistat);
- la separació temporal dels atacs realitzats per un grup d'afinitat dificulta a la policia l'establiment d'unes pautes d'acció i l'establiment o el manteniment de possibles vies d'investigació.

A l'últim, el grup d'afinitat té una altra funció revolucionària, al marge de l'acció directa: la inserció en conflictes socials amb la intenció de radicalitzar-los (Bonanno, 1997). L'objectiu d'aquesta tàctica és provocar episodis de fractura social i introduir l'espiral de violència en el si de qualsevol conflicte encara que, en principi, no tingui relació amb l'anarquisme.²⁷

Un altra característica de l'anarquisme insurreccionalista és la ruptura amb la concepció leninista del revolucionari com a professional (Bonanno, 2000) i, per tant, salva els problemes que organitzacions piramidals han tingut, o tenen, per nodrir-se de nous militants.

La societat en xarxa i el manteniment de l'Estat del benestar propicien que els joves no estiguin predisposats a la vida de sacrifici i de clandestinitat que exigeix l'organització piramidal amb la revolució com a objectiu.

El futur revolucionari del segle XXI en societats laiques i aconfessionals parteix d'una situació de benestar generalitzat i no de penúria i, per tant, sembla lògic pensar que les persones no renunciaran a la seva vida per lluitar per una revolució que millori les condicions de vida, mentre aquestes condicions es mantinguin. Per dir-ho en termes leninistes, les *condicions objectives* no concorden, de manera generalitzada, amb les *subjectives*.²⁸

Les OEV en xarxa insurreccionalistes possibiliten la lluita per enderrocar el sistema sense haver de fer grans renúncies a la vida del militant. L'insurreccionalista és un revolucionari que, com s'ha dit anteriorment, actua a *temps parcial* i que, per tant, ataca i desapareix en la seva quotidianitat fins que arriba el moment en què ell escull un nou atac.

Això implica, d'una banda, la possibilitat d'atreure un nombre indeterminat d'individus que no volen renunciar a la revolució (per ideologia o per anhel d'aventura) però tampoc a la seva vida i, d'una altra, dificulta la possible detecció i detenció per part de la policia.

Per finalitzar, cal dir que l'amenaça terrorista actual provinent de l'anarquisme insurreccionalista es manté activa a Catalunya i que l'evolució que pot experimentar en un futur ja no és l'adopció de tàctiques insurreccionals (això ja és un fet), sinó

27. És una forma d'expressió. Crea consciència anticapitalista assenyalant els veritables responsables de la política neoliberal. Serveix per alterar l'ordre imposat. És una forma de desobediència a la legalitat. És una forma de fer justícia. És just i legítim rebel·lar-se contra la inqüestionabilitat del monopoli de la violència per part del sistema (del Río, 2002).

28. «Porque no toda situación revolucionaria origina una revolución, sino tan sólo la situación en que a los cambios objetivos arriba enumerados se agrega un cambio subjetivo, a saber: la capacidad de la clase revolucionaria de llevar a cabo acciones revolucionarias de masas lo suficiente fuertes para romper (o quebrantar) el viejo gobierno, que nunca, ni siquiera en las épocas de crisis, «caerá» si no se le «hace caer» (Lenin, 1916).

la multiplicació de grups d'afinitat amb capacitat i intencions d'atacar la societat catalana i, encara més, si aquests grups arriben a estar formats per una única persona. Alguns dels exemples que mostren l'activitat de l'amenaça a Catalunya són els que apareixen a la taula següent.

Taula 1. Activitats dels dos darrers anys que mostren l'amenaça a Catalunya

Data	Fets
1 de gener de 2010	Llançament d'un artefacte incendiari contra el portal de l'edifici on s'ubica un sindicat de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra.
22 de març de 2010	Col·locació d'un artefacte explosiu en una empresa que imparteix cursos de formació per al Servei Català d'Ocupació de la Generalitat de Catalunya a la ciutat de Barcelona.
11 d'abril de 2010	Atac amb artefacte explosiu contra un concessionari de cotxes d'alta gamma situat a la ciutat de Barcelona.
23 de juny de 2010	Col·locació d'un artefacte explosiu en un caixer adossat al Camp Nou de Barcelona.
4 de gener de 2011	Col·locació d'un artefacte explosiu contra una Oficina de Treball de la Generalitat, a Barcelona.
17 de juliol de 2011	Atac amb artefacte explosiu contra un camp de golf a la província de Barcelona.
27 de març de 2012	Col·locació d'un artefacte explosiu en una escola de negocis a la ciutat de Barcelona.
4 de juny de 2012	Atac amb artefacte explosiu contra una entitat bancària de la població de Sant Boi de Llobregat (Baix Llobregat)

4.2 EL GIHADISME GLOBAL

El gihadisme global és un moviment polític violent de base religiosa, iniciat a partir dels anys noranta del segle XX (amb la creació d'AQC), que té com a objectiu final l'establiment d'un estat islàmic global sota l'imperi d'una interpretació literalista de la xara.²⁹ Aquest objectiu, de caire utòpic, passa per combatre els països occidentals i enderrocar els règims islàmics que no apliquen la xara de forma «correcta» (i que per tant són considerats apòstates pels gihadistes).

El moviment del gihadisme global està compost per un conglomerat de grups i individus que recullen el testimoni de les organitzacions i els grups gihadistes regionals que actuaven als anys setanta al món islàmic i l'experiència de la guerra a l'Afganistan de la dècada dels vuitanta.

El moviment s'ha articulat al voltant de l'organització AQC (utilitzem aquí el nom d'Al-Qaeda Central per a diferenciar-la de les filials d'Al-Qaeda creades pos-

29. La xara és la llei islàmica universal basada, principalment, en les ensenyances contingudes en els textos de l'Alcorà i la sunna.

teriorment),³⁰ que esdevé l'iniciador i el referent ideològic i operatiu del moviment gihadista global (també anomenat alqaedisme).

AQC es crea a final dels anys vuitanta (probablement entre 1988 i 1989) a partir de la Maktab al-Khidamat (MAK, oficina de serveis afgana), que era una organització que s'encarregava de reclutar, mobilitzar i entrenar voluntaris musulmans d'arreu del planeta per combatre contra els soviètics a l'Afganistan. A més la MAK gestionava totes les qüestions logístiques (finançament, allotjament, visats, etc.) vinculades a aquesta mobilització de combatents (Ibáñez, 2010; Jordán, 2003).

AQC va plantejar, des del seu inici, una estratègia de lluita de caràcter asimètric basada en tàctiques de guerrilla i terrorisme. D'aquesta manera es pretenia compensar la diferència de potencial militar i econòmic entre ambdós contrincants (les potències anomenades occidentals i els governs islàmics contra els combatents gihadistes).

Així doncs, AQC va adoptar el model organitzatiu típic dels grups armats tradicionals amb estructures clandestines, cadenes jeràrquiques, divisió funcional d'aparells (militar, polític, logístic, propagandístic, etc.), en definitiva una organització contundent però poc àgil i amb una clara vulnerabilitat de ser detectada per les agències de seguretat i d'intel·ligència.

Tot i això, a partir de la segona meitat dels anys noranta, el tipus de combat (amb objectius d'abast mundial) que proposava AQC, obria l'opció a l'establiment d'un nou model organitzatiu diferenciat de les organitzacions terroristes clàssiques. En relació amb aquestes especificitats organitzatives, és molt rellevant el contingut de les dues fàtues promogudes i publicades per Ossama bin Laden en els anys 1996³¹ i 1998³² i que fonamenten els principis doctrinals del combat d'AQC (i la resta d'actors del gihadisme global) contra la *coalició de sionistes i croats* (bàsicament Israel, Estats Units i els estats membres de la UE).

Breument, en ambdós documents, s'elabora un diagnòstic de la situació de debilitat que patia la *umma* (nació islàmica) sotmesa a les suposades agressions de la *coalició de sionistes i croats* i es proposa com a solució un conflicte armat basat en el model de guerrilla contra els esmentats enemics. Un aspecte destacable d'aquests dos manifestos és el fet que Bin Laden adverteix que la lluita armada ha de considerar-se com a gihad defensiu (ja que ell mateix denuncia que la *umma* està sent ocupada i atacada), i el gihad defensiu és considerat en la jurisprudència islàmica clàssica com a *fard ayn*.³³

La consideració de la lluita que encapçala AQC com una acció de *fard ayn* és primordial a l'hora de comprendre les dinàmiques del gihadisme global, ja que

30. Com, per exemple, Al-Qaeda a la Península Aràbiga (AQPA), Al-Qaeda a la Terra dels Dos Rius (també anomenada Estat Islàmic d'Iraq- ISI), Al-Qaeda al Magrib Islàmic (AQMI) o *Al Shabab Al-Mujahideen*.

31. Bin Laden, O. *Declaració de guerra contra els americans ocupants de la terra dels dos indrets sagrats*, publicada a l'agost de 1996 al diari londinenc *Al Quds Al Arabi*.

32. Bin Laden, O.; al Zawahiri, A. i d'altres líders gihadistes, *Declaració de guerra contra Occident i Israel*, publicada el febrer de 1998 al diari londinenc *Al Quds Al Arabi*.

33. El concepte de *fard ayn* fa referència a l'obligació religiosa que té qualsevol musulmà de fer una acció determinada.

atorga la legitimació religiosa a les seves accions terroristes.³⁴ A més, el *fard ayn* implica un mandat religiós a tots els musulmans (fins i tot en el terreny individual) per tal que participin o col·laborin en la guerra declarada per AQC.

Com a exemple pràctic d'aquesta legitimació, en l'esmentada fàtua de l'any 1998, Bin Laden conclou d'una manera molt contundent demanant que a més d'atacar les tropes militars enemigues (situades en terra de l'islam) s'ha d'estendre el gihad a tot el planeta i colpejar qualsevol objectiu (civil o militar), ja sigui nord-americà o dels seus aliats (entre ells, els membres de l'OTAN i la UE).

[...] La decisió de matar els nord-americans i els seus aliats (civils i militars) és un deure individual per a tot musulmà que es pot portar a terme en qualsevol país en què sigui possible fer-ho, per tal d'alliberar la mesquita d'al-Aqsa i la mesquita santa (la Meca) de la seva opressió, i per tal que els seus exèrcits marxïn de les terres de l'islam, vençuts i incapaços d'amenaçar cap musulmà. D'acord amb les paraules de Déu totpoderós, «lluïteu tots junts contra els pagans com ells lluiten tots junts contra vosaltres» i «combateu-los fins que no hi hagi més desordre ni opressió i prevalgui la justícia i la fe en Déu...».³⁵

Com ja s'ha dit anteriorment, tot i les fàtues de Bin Laden, AQC seguia les línies organitzatives i funcionals de les OEV clàssiques. El canvi de paradigma (estratègic i operatiu) no va arribar fins a uns anys després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, quan AQC ja es trobava, pràcticament, neutralitzada i confinada a l'Afganistan i al nord del Pakistan.

No obstant això, al principi de la dècada de 1990, Abu Musab al Suri³⁶ va començar a formular una nova doctrina de guerra contra els «països occidentals» que es basava en l'establiment de xarxes disseminades per tot el món, autònomes i no jeràrquiques.

Abu Musab al Suri va ser un dels pioners del moviment gihadista global i defensava la reestructuració dels grups gihadistes (que fins llavors responien a organitzacions molt secretes i jeràrquiques d'abast regional) en organitzacions fantasma formades per cèl·lules autosuficients que actuarien de forma independent de qualsevol comandament central.

El discurs de Abu Musab al Suri, però, no va ser acceptat, d'entrada, pels líders d'AQC, que eren els qui formaven el nucli director del moviment gihadista global i

34. «La possibilitat que un creient qualsevol, o un grup d'ells, pugui agafar les armes i combatre els infidels –i que tal acció tingui el vistiplau argumentat dels ulemes– és un fet que ha succeït amb més o menys freqüència al llarg de la història de l'islam clàssic, però que reapareix amb vigor en el període modern [...] De la mateixa manera, l'opinió que han mantingut els ulemes més moderats (des del segle XIX fins al present) que el gihad havia de ser entès com una guerra defensiva en cas d'atac previ o amenaça exterior, és contestada pels sectors islàmics més radicals» (Paradela, 2001).

35. Bin Laden, O.; Al-Zawahiri, A., i d'altres líders gihadistes. Declaració de guerra contra Occident i Israel, 1998.

36. Mustafa bin Abd al-Qadir Setmariam Nasar, més conegut com Mustafa Setmariam o Abu Musab al-Suri, és un dels ideòlegs més rellevants del gihadisme global. Al-Suri té doble nacionalitat siria i espanyola i actualment es troba en parador desconegut després de ser detingut pels serveis secrets pakistanesos amb col·laboració amb els serveis nord-americans.

que havien construït una organització molt centralitzada, tant estructuralment com funcionalment (Lia, 2008). Prova d'aquesta disparitat de criteris, a l'any 2000, Abu Musab al Suri va escriure:

Al-Qaeda no és una organització, no és un grup ni volem que ho sigui... És una crida, una referència, una metodologia (Wright, 2006).

Després de la desfeta d'AQC a l'Afganistan (amb la mort de centenars dels seus membres i la desarticulació de les seves bases logístiques que incloïen camps de refugi i entrenament) i de la fugida dels militants i líders, Abu Musab al Suri va elaborar un llibre on recollia els seus pensaments. El llibre, titulat *Crida a la resistència islàmica global*, va ser publicat a Internet al gener de 2005 i és una compilació de totes les seves reflexions i estudis en estratègia política i militar sumats a la frustració de l'experiència viscuda a l'Afganistan. També hi exposa la necessitat de reformular la doctrina de guerra del gihadisme global. Abu Musab al Suri explica que la superioritat tecnològica i armamentística de l'exèrcit nord-americà provocava que s'hagués de plantejar, com s'ha dit, l'establiment d'un gihad descentralitzat compost per cèl·lules autònomes i autosuficients que actuessin de forma independent de qualsevol comandament central.

A més, aquestes cèl·lules no havien de situar-se en bases territorials estables ni tenir llaços organitzatius fàcils de seguir. La seva nova doctrina de guerra va quedar encasellada amb l'eslògan: *Nizam la Tanzim* (Sistema, No organització) (Lia, 2008).

Tot i el bloqueig i la debilitat en què es trobava AQC, els líders de l'organització no es van posicionar clarament per dur a terme el canvi estratègic reclamat per Abu Musab al Suri fins l'any 2010. Així, el primer actor vinculat a AQC que va manifestar-se en aquest sentit, públicament, va ser l'organització regional Al-Qaeda a la Península Aràbiga (AQPA).

AQPA, a través de la revista *Inspire*,³⁷ va començar a emetre comunicats en aquesta direcció. Una gran part dels nombrosos articles que publica la revista animen els simpatitzants a realitzar actes de gihad als seus països de residència. En aquest sentit, *Inspire* ofereix informació i exemples pràctics de com preparar i perpetrar actes violents de forma econòmica i senzilla.

Especialment famosos van ser els manifestos i articles realitzats per Anwar al Waliki en els quals es defensava la lluita en forma de resistència sense líder i fins i tot encoratjava al gihad individual.³⁸ A més dels seus escrits, al Waliki també va elaborar diversos vídeos i missatges de veu que es van propagar per tot el món, gràcies a les noves tecnologies de la informació, on s'encoratjava a realitzar el gihad individual tot utilitzant sentències com:

37. *Inspire* és una publicació gihadista feta en anglès i dirigida, principalment, a joves musulmans residents a Europa i als Estats Units d'Amèrica. La primera edició data del mes de juliol de 2010 i ja compta amb deu edicions.

38. Un exemple dels articles realitzats per Anwar al Waliki es troba al número 1 de la revista *Inspire* i s'anomena «*Message to the American People and muslims in the West*».

El gihad contra Amèrica és d'obligat compliment per a mi, de la mateixa manera que per a qualsevol altre musulmà.³⁹

D'altra banda, al final del 2010, AQC va començar també a acceptar el discurs i la promoció del model organitzatiu basat en la resistència sense líder (Stewart, 2012). Aquest canvi estratègic per part dels líders d'AQC ha estat, molt probablement, fruit de l'aïllament de l'organització i de la incapacitat operativa viscuda i que encara viuen actualment.⁴⁰

Dos dels principals documents que refermen l'aposta d'AQC per la guerra en xarxa, i molt especialment per la gihad individual, han estat realitzats per Adam Ghadan⁴¹ (d'origen nord-americà que actualment està considerat cap de l'aparell de comunicació d'AQC) i per Ayman al-Zawahiri (un dels fundadors d'AQC i actual número u de l'organització), que, el 16 de juny de 2011, manifestava en un vídeo el següent:

[...] amb l'ajuda i la gràcia d'Al·là, busquem cridar a la veritable religió i animem a la nostra Umma per preparar-se i lluitar, juntament amb la nostra realització pràctica del dret individual amb el gihad contra els infidels invasors que van atacar les terres islàmiques (Al-Zawahiri, 2011).

Aquests documents sumats a la producció d'altres ideòlegs del gihadisme, han anat modulant un nou relat i una nova doctrina de combat que, gràcies a les noves tecnologies de la informació i la comunicació, s'han anat expandint per tots els racons del planeta. Prova d'aquesta expansió i acceptació del discurs és l'augment d'accions gihadistes patides en sòl europeu i que es poden incloure dins del model de *netwar* o guerra en xarxa.

De fet es pot afirmar que d'ençà de l'any 2001 (i especialment a partir de la segona meitat de la dècada) els complots, reeixits o no, realitzats a Europa i protagonitzats pel moviment gihadista global han estat, majoritàriament, obra de cèl·lules autònomes o individus sense lligams organitzatius directes.

En aquest sentit, hi ha diversos estudis realitzats per acadèmics de prestigi que (malgrat que l'objectiu de les seves investigacions no era determinar si aquestes accions es podien catalogar de guerra en xarxa) deixen entreveure que la tendència operativa que segueix el moviment gihadista global està protagonitzada per OEV en xarxa i no per OEV de tall clàssic.

39. Al Waliki, A. Missatge de veu publicat a la CNN el 17 de març de 2010.

40. Només a l'any 2011 van morir trenta-cinc quadres d'AQC de nivell alt/mitjà. Entre els quadres morts hi havia diversos caps d'operacions externes i responsables del disseny i la coordinació de complots terroristes als EUA i Europa. A part de la mort d'OBL, la baixa més significativa que va tenir l'organització, es va produir el passat 22 agost de 2011 amb la mort de *Atiyah Abd al Rahman*, considerat el número dos de l'organització en el moment de la seva mort. En aquest sentit, AQC ha reconegut recentment la mort del seu actual número dos Abu Yahia al Libi.

41. Gadham, A. *The arabs and Muslims: between the conferences of desertion and the individual duty of Jihad*.

Per exemple, el professor Javier Jordán (2012) va realitzar una anàlisi sobre vuitanta-cinc accions gihadistes perpetrades a Europa occidental entre els anys 2001 i 2010. En aquest estudi, Jordán exposa que des de l'any 2001 s'observa un increment dels grups que actuen per compte propi (sense lligams amb organitzacions matrius), ja siguin cèl·lules independents o accions individuals.

D'altra banda, el professor Lorenzo Vidino (2011) va analitzar trenta complots gihadistes succeïts a Europa entre el 2006 i el 2010, i els classificava en tres categories: independents, externs o híbrids. Els complots independents, que es podrien identificar com a lluita en xarxa, representen el 70% de la mostra analitzada. Pel que fa als complots qualificats com a híbrids (alguns dels quals es podrien considerar com a lluita en xarxa) representen el 26% del total de la mostra. Per tant, entre 2006 i 2010 una gran majoria dels complots que ha patit Europa es poden considerar com a exemples del conflicte en xarxa.

A més, Vidino explica en el mateix document que, segons l'informe d'Europol (*TE-SAT 2009: EU Terrorism Situation and Trend Report 2009*), del total de detinguts a Europa durant el 2009, dues terceres parts no tenien vincles amb organitzacions conegudes. És a dir, molt probablement es podrien considerar actors de la lluita en xarxa.

Finalment, l'investigador Petter Nesser (2012) analitza els deu casos de gihad individual que segons l'autor s'han produït a Europa entre els anys 2001 i el 2011. De l'estudi es desprèn que només un dels deu casos analitzats es podria vincular a AQC.⁴² La resta d'accions es podrien vincular al model de lluita en xarxa o resistència sense líder. Una altra dada interessant que aporta aquest estudi és el fet que vuit dels deu casos de gihadisme individual succeïts a Europa s'han perpetrat entre l'any 2008 i el 2011, la qual cosa reforça la idea de la tendència a l'alça d'aquest tipus d'accions en xarxa.

Pel que fa a Catalunya, el 7 d'octubre de 2007, es va frenar el que podria haver estat una acció terrorista d'un possible llop solitari. Durant un dispositiu estàtic de control realitzat a l'AP-7 a l'alçada de la Jonquera es va aturar un vehicle conduït per un ciutadà francès d'origen magrebí. Aquesta persona duia a l'interior del seu vehicle dues bombones de butà amb artefactes pirotècnics adherits, una carta d'acomiadament a la seva família i un escrit en àrab on es posaven de manifest els beneficis de morir en un acte de martiri. El ciutadà francès, que presumptament es dirigia a Barcelona, complia altres indicis externs d'un gihadista preparat per immolar-se, com són portar el cos depilat i les ungles retallades.

Altres exemples, més recents, d'accions de terrorisme individual efectuades en sòl europeu són:

- l'agressió amb arma blanca de Roshonara Choudry contra un membre del Parlament britànic el 14 de maig de 2010;
- l'atemptat amb cotxe bomba i la posterior immolació amb una armilla amb explosius d'un ciutadà suec d'origen iraquí prop d'un centre comercial l'11 de desembre de 2010;

42. El frustrat intent d'atemptat del terrorista que va intentar fer explotar un avió que volava de París a Miami l'any 2001 amb un artefacte adherit al calçat.

– el tiroteig a l'ambaixada americana a Sarajevo (Bòsnia) el passat 28 d'octubre de 2011;

– el tiroteig realitzat per un jove kosovar contra un autocar de soldats americans a l'aeroport de Frankfurt el passat 2 de març de 2011 i que va provocar la mort d'un dels soldats;

– els atemptats de Mohammed Merah durant el mes de març de 2012.⁴³

Un altre exemple clar del risc que comporta l'acció de les cèl·lules gihadistes autònomes o individus establerts a Europa són el seguit d'atemptats (reeixits o no) que van tenir lloc durant l'any 2010 contra els autors de les caricatures de Mahoma i els països que van donar cobertura als mitjans de comunicació que les van publicar. Aquests atacs van ser comesos per grups d'afinitat reduïts o per llops solitaris residents a Europa que van respondre a les peticions del nucli dur del gihadisme global⁴⁴ per tal de castigar als responsables de les caricatures.⁴⁵

Així doncs, es pot afirmar que l'AQC i el gihadisme global estan adoptant un seguit de mutacions estructurals i operatives per tal d'evitar la forta pressió de les agències internacionals de seguretat i d'intel·ligència. En aquest sentit, es considera que la gran amenaça que pot representar el gihadisme contra Catalunya (i la resta de països anàlegs) en els propers anys o dècades és l'expansió i generalització d'aquest nou model de gihad a l'estil de l'insurreccionalisme o la resistència sense líder entre les noves fornades de joves islamistes radicalitzats.

Aquest hipotètic escenari de risc comportaria la creació i actuació de petites cèl·lules operatives, o fins i tot llops solitaris que podrien actuar de manera autònoma i que tindrien com a únic nexa comú la ideologia i la metodologia d'acció gihadista. Per això, es considera especialment greu la dinàmica d'atacs protagonitzats per gihadistes individuals. Aquest tipus d'accions són difícilment detectables i causen una gran alarma social.

43. Mohammed Merah era un ciutadà francès d'origen algerià responsable de tres atacs ocorreguts el març de 2012 contra militars francesos en actiu i contra un adult i tres nens d'una escola jueva a les ciutats franceses de Montauban i Tolosa.

44. Comunicat d'Ossama bin Laden del dia 19 de març de 2008, amb el títol: *Missatge adreçat a la Unió Europea en referència a les caricatures insultants: Em dirigeixo a vosaltres per referir-me sobre les insultants caricatures i sobre la vostra negligència, tot i l'oportunitat que se us va presentar, en prendre mesures perquè no es tornessin a publicar (...) després vingué (de nou) la publicació d'aquells dibuixos (les caricatures) el març d'una nova croada en la qual el Papa del Vaticà ha tingut un paper important i prolongat...*

45. L'1 de gener de 2010, un somalí va irrompre a casa del dibuixant Kurt Westergaard armat amb una dextral i un ganivet i va intentar matar-lo.

El 9 de març de 2010, set persones van ser detingudes a Irlanda en relació amb un presumpte complot per matar el caricaturista Lars Vilks. Segons sembla el grup estava relacionat amb la nord-americana Colleen Larosa (també coneguda com Jihad Jane).

L'11 de maig de 2010, Lars Vilks va ser assaltat mentre tractava de fer una presentació a la Universitat d'Uppsala a Suècia.

El 14 de maig de 2010, la casa de Lars Vilks va ser el blanc d'un atac incendiari que va fallar.

El 10 de setembre de 2010, un home txetxè va resultar ferit quan una carta bomba que estava manipulant va esclatar-li dins una habitació d'un hotel de Copenhaguen. La carta bomba estava destinada a Jyllands-Posten.

El 29 de desembre de 2010, les autoritats a Dinamarca i Suècia van arrestar cinc homes que estaven involucrats en la planificació d'un assalt armat contra les oficines del Jyllands-Posten a Copenhaguen. Segons les informacions rebudes el grup de persones (suecs i danesos d'origen musulmà) tenien el complot molt avançat i comptaven amb una pistola i un fusell de repetició amb un silenciador per atacar els treballadors de la revista.

Finalment, cal remarcar que el gihad individual, probablement, implicaria una davallada de la sofisticació i l'abast dels atemptats però augmentaria exponencialment el nombre d'accions i la sensació d'inseguretat al si de les societats occidentals i el risc de fractura social entre musulmans i no musulmans.

4.3 L'EXTREMA DRETA

Els atacs d'extremisme violent contra grups minoritaris o d'extrema esquerra, ocorreguts tant a Europa com als Estats Units d'Amèrica en els darrers temps, apunten a un possible auge de l'agitació de l'extrema dreta aprofitant la crisi econòmica global. Segons un informe de l'FBI de l'any 2009,⁴⁶ la violència per part de l'extrema dreta als EUA suposa la principal amenaça de terrorisme domèstic en l'actualitat, com així ho demostra l'atac contra un temple *Sikh* a principis d'agost del 2012.⁴⁷

Així, en els últims anys a Europa s'han succeït una sèrie de complots i d'atacs provinents de persones adscrites a la ideologia d'extrema dreta i que responen al perfil de llop solitari, que es descriuen a continuació.

El primer exemple s'ubica al Regne Unit, on el 2009 es va detenir i condemnar el militant neonazi Marty Gilleard per terrorisme. En l'escorcoll del seu domicili es van trobar projectils, espases, artefactes casolans, manuals d'elaboració d'artefactes explosius i instruccions d'Internet per cometre assassinats utilitzant verí, i unes notes escrites per ell mateix on animava a matar els musulmans i a bombardejar les mesquites. Així mateix, feia servir Internet per buscar simpatitzants i animar a la lluita individual per la supremacia de la raça blanca.

El 22 de juliol de 2011 es va cometre un doble atemptat terrorista a Noruega, concretament a les localitats d'Oslo i a l'illa veïna d'Utoya. L'atac va tenir com a resultat un total de setanta-sis morts i un centenar de ferits. En relació amb els fets es va detenir Anders Breivik, noruec de trenta-dos anys, que s'autodefineix com a fonamentalista cristià, amb tendències ideològiques ultradretanes i islamòfobes. Aquest noruec és l'autor del manifest de mil cinc-cents pàgines titulat *2083, A european declaration of independence*.⁴⁸ Aquest manifest fa una crida contra la *invasió islàmica* i a favor de la *guerra preventiva contra totes les elits culturals marxistes i multiculturalistes de l'Europa occidental*.

A Itàlia, el 13 de desembre de 2011, un individu italià vinculat al grup d'extrema dreta *Casa Pound*, creat l'any 2007, va assassinar a Florència dos ciutadans senegalesos i en va ferir d'altres. Aquest individu, segons fonts obertes, ja era conegut per la policia fruit de la seva participació en manifestacions de caire racista.

A l'últim, a Alemanya, a mitjan novembre de 2011 va sortir a la llum que un grup de tres persones pertanyents al grup neonazi *Clandestinitat Nacionalsocialista*

46. Informe del 7 d'abril del 2009 de l'Oficina d'Extremisme i Radicalització de la Divisió d'Anàlisi d'Amenaces per la Seguretat Nacional dels Estats Units.

47. Un exmilitar, en nom de la supremacia de la raça blanca, va matar sis persones en un temple sikh a Milwaukee (Wisconsin).

48. Aquest document en gran part és un plagi del document difós al 1995 pel terrorista nord-americà Theodore Kaczynski, conegut com a *Unabomber*.

havien assassinat nou immigrants (vuit turcs i un grec) entre els anys 2000 i 2006, a diverses ciutats alemanyes. També van assassinar una agent de policia. En els escorcolls dels domicilis es van trobar diversos DVD, amb confessions gravades de l'autoria d'aquests assassinats. La cèl·lula terrorista havia militat des dels anys noranta en crepuscles ultres i, abans de la comissió del primer assassinat l'any 2000, havien atracat catorze bancs.

Pel que fa a l'Estat espanyol, històricament, les organitzacions armades d'extrema dreta van tenir la seva màxima activitat durant els anys setanta i vuitanta del segle passat i van operar sota diversos noms com *El Batallón Vasco Español*, *Alianza Apostólica Anticomunista*, *Guerrilleros de Cristo Rey*, *Grupos Armados Españoles*, *Acción Nacional Española*, *Comandos Antimarxistas* i *Antiterrorismo ETA*.

Aquests grups, tots ells simpatitzants del règim franquista, seguien una estructura clàssica. El seu objectiu era dinamitar el procés de la transició i van actuar principalment contra terroristes d'ETA, militants d'esquerres i simpatitzants *separatistas*, sent responsables de quaranta-tres morts. Amb la consolidació de la democràcia es van debilitar progressivament i al començament dels anys vuitanta van anar desapareixent.

En el cas de Catalunya, a mitjan anys vuitanta, va desenvolupar la seva activitat el grup terrorista ultradretà Milícia Catalana (MC). Aquest grup estava format per un únic escamot. Cal destacar que l'acció de MC va coincidir en el temps amb l'acció i desarticulació d'un grup d'ultradretans catalans que van integrar un dels escamots dels *Grupos Antiterroristas de Liberación* (GAL) (Casals, 2007).

Ja en el segle XXI, a l'Estat espanyol s'han succeït un conjunt d'atacs i s'ha obtingut informació, provinent d'operacions policials, que mostren l'adopció per part d'actors de l'extrema dreta del discurs relacionat amb la resistència sense líder (*Leaderless Resistance*).

El concepte de resistència sense líder va ser inicialment teoritzat per Ulius Louis Amoss i, posteriorment, popularitzat i publicat al 1983 i al 1992 per Louis Beam, en un assaig titulat *Leaderless resistance* (1992) a *The Seditonist*. Es tracta d'un assaig que descriu les febleses de l'adopció d'una organització piramidal en els grups clandestins perseguits pels Estats i defensa el sistema de cèl·lules fantasma, descrit com a resistència sense líder, per actuar contra el govern federal dels Estats Units d'Amèrica.

En l'assaig, Beam descriu que les estructures d'organització piramidal tenen la seva major feblesa en la facilitat d'infiltració per part dels governs. Així, un infiltrat pot destruir l'estructura que està per sota del seu nivell dins la piràmide i, en alguns casos, arribar a revelar la cadena de comandament per sobre del seu nivell. En cas que l'infiltrat es posicioni en la cúpula de l'organització, aquest tindrà capacitat per destruir tots els nivells de l'estructura.

L'alternativa proposada a l'estructura piramidal és el sistema de cèl·lules fantasma, en què cadascuna opera totalment independent de les altres cèl·lules i sense coneixement de l'existència de la resta. La vàlua d'aquest sistema resideix en el fet que en cas que una cèl·lula pateixi una infiltració, aquest fet no tindrà afectació en la resta de cèl·lules.

Aquestes cèl·lules actuen de forma autònoma sense esperar instruccions d'un líder o d'un centre de comandament. El participants en un moviment de resistència sense líder, mitjançant les cèl·lules fantasma o accions individuals, han de conèixer exactament què han de fer i com fer-ho. D'aquesta manera, la responsabilitat d'adquirir les habilitats i la informació per dur a terme les accions esdevé individual. El fet que el propòsit de la resistència sense líder sigui derrotar la tirania de l'Estat fa que tots els membres de les cèl·lules fantasma o individuals tinguin tendència a reaccionar de la mateixa manera, amb tàctiques de resistència usuals, contra els objectius.

Les persones realment compromeses amb la causa actuaran quan creguin que és el moment oportú o seguiran l'exemple d'altres persones que els han precedit. La forma d'actuar d'aquest sistema fa que s'adhereixin a la causa les persones realment convençudes per actuar i deixa fora possibles simpatitzants.

La situació més desitjable segons Louis Beam seria que centenars de cèl·lules fantasma s'oposessin al govern federal ja que així se sobrepassarien les seves capacitats i recursos per obtenir informació i combatre els opositors.

Així, alguns dels atacs de l'extrema dreta a l'Estat espanyol dels últims anys presenten elements que mostren l'aplicació de la teoria de resistència sense líder en la ideologia ultradretana contra grups minoritaris o oposats a les seves doctrines.

Al 2003 un soldat de l'Exèrcit de Terra va atacar un jove *antisistema* al metro de Madrid, que li va provocar la mort. El soldat, que es dirigia a una manifestació xenòfoba de les *Juventudes de Democracia Nacional*, també va ferir greument un altre company del jove mort i va actuar en solitari, sense disposar de cap tipus de suport.

A Catalunya, durant les Festes de Gràcia del 2004 un grup d'okupes amb estètica *punk* va ser assaltat per un grup de *skins* amb estètica neonazi, que es va saldar amb la mort d'un dels okupes. L'autor material de l'homicidi es definia com a nazi espanyol i va fer la salutació hitleriana després de cometre l'acció.

Cal destacar que, també en el 2004, la Guàrdia Civil va intervenir, en l'*Operación Puñal* contra un grup de *Hammerskins*,⁴⁹ el *Manual de resistencia sin líder*. Aquest manual incautat, d'autor desconegut, s'inspira en l'esmentada publicació de Louis Beam. El pasquí d'adoctrinament neonazi anima a adoptar noves formes de lluita adaptades al segle XXI, basades en la lluita en solitari o en cèl·lules de tres persones, canviant d'aparença física si és necessari, infiltrant-se en organismes oficials, creant cèl·lules de captació i utilitzant Internet com a eina propagandística.

Una altra operació de la Guàrdia Civil, l'*Operación Quimera* del 2009, va suposar la detenció de cinc persones al País Basc, membres del grup *Falange y*

49. Els Hammerskin-Nation són una associació de *skinheads* creada al 1987 a Estats Units amb faccions arreu del món. Al 2004, durant l'*Operación Puñal*, van ser detinguts diversos integrants d'aquest grup neonazi a Madrid, Barcelona, València i Guadalajara acusats d'associació il·lícita, tinença il·lícita d'armes i de promoure l'odi i la violència. La finalitat del grup era difondre la ideologia i la doctrina nacional socialista i implantar el IV Reich a Espanya.

Tradición,⁵⁰ que tenien la intenció d'instaurar un règim *vertaderament cristià i nacional*. Un dels detinguts formava part en aquells moments de l'Exèrcit de Terra com a soldat professional. Per aconseguir l'objectiu d'instaurar aquest règim, el grup es plantejava emprar els mitjans oportuns contra els enemics de la pàtria, que eren –segons el grup– el «separatisme terrorista», el «comunisme criminal» i el «liberalisme anticristià».

Cal dir que a través d'un comunicat es van atribuir l'autoria de més de vint-i-cinc actes violents al País Basc i Navarra, entre els quals es troben amenaces de mort a polítics i persones vinculades al moviment independentista i comunista, la col·locació d'artefactes incendiàries casolans, l'atac a una exposició de l'islam i danys en edificis públics.

L'atac més recent a Catalunya d'una cèl·lula que podria respondre a una dinàmica de resistència sense líder va passar el mes de març de 2012. En aquesta ocasió un grup de persones –moltes d'aquestes vinculades a un grup radical en l'àmbit del futbol i, d'altres, relacionades amb formacions polítiques d'ultradreta– van agredir uns assistents a un concert antifeixista celebrat a la *Sala Stroika* de Manresa. El balanç final dels fets es va saldar amb un jove ferit molt greu, lesions a unes altres tres persones i l'incendi d'un vehicle. Es considera que els detinguts formaven part d'un grup criminal organitzat de setze persones que es podria considerar com una «cèl·lula fantasma».

Els atacs d'extremisme violent relacionats amb l'extrema dreta ocorreguts en els darrers temps als entorns anàlegs a Catalunya semblen indicar la possible adopció del concepte de la *netwar*, d'estructures operatives en forma de cèl·lules fantasma i de l'activisme violent de caire individual.

En aquest sentit, la xarxa d'actors que avui dia conformen l'extrema dreta a Catalunya és una clara amenaça contra la seguretat pública. A més, cal preveure l'escenari que, a mitjà termini, cèl·lules fantasma o individus puguin dur a terme accions d'activisme violent o terrorisme contra grups minoritaris o persones o institucions oposats a les seves doctrines.

5. CONCLUSIONS

Com s'ha vist al llarg del document, la valoració de l'amenaça que representa l'extremisme violent a Catalunya (intencions i capacitats de les OEV) sumat als antecedents d'accions violentes i al seguiment de l'activitat actual, reforça la validesa de la hipòtesi que determinava l'objectiu de l'estudi: *l'amenaça actual (i futura) procedent de l'extremisme violent a Catalunya està fonamentada, bàsicament,*

50. El grup *Falange y Tradición*, desarticulat per la Guàrdia Civil en l'operació Quimera a l'octubre del 2009, va assumir l'autoria de vint-i-cinc actes delictius al País Basc durant els anys 2008 i 2009, tals com: col·locació d'artefactes incendiàries casolans en edificis públics, amenaces a persones vinculades a ajuntaments, l'atac a una exposició sobre l'islam, etc. El grup tenia la intenció d'instaurar a l'Estat un règim polític vertaderament cristià i nacional amb els mitjans oportuns en cada moment contra els enemics de la pàtria (separatisme terrorista, el comunisme criminal i el liberalisme anticristià).

per l'activitat que desenvolupen organitzacions estructurades organitzativament i funcionalment en xarxa.

Aquesta afirmació implica que les estructures orgàniques i funcionals de les OEV estan patint (o ja han patit) un procés de mutació que es manifesta amb el pas d'estructures piramidals, amb cadenes jeràrquiques de comandament i control i aparells estancs amb divisions de funcions, cap a estructures horitzontals, amb dinàmiques de comandament i control difuses, cèl·lules autònomes, autosuficients i aïllades, etc.

El procés de mutació ha estat motivat, principalment, per la pressió exercida per les agències i els serveis de seguretat i ha estat accelerada pel context social i cultural propiciat per la revolució de les tecnologies de la informació i de la comunicació.

Aquests condicionants han estat conceptualitzats i convertits en doctrina per ideòlegs com Alfredo Maria Bonnano, Abu Musab al Suri o Louis Beam, els quals han influït en l'elaboració dels nous relats i doctrines inherents a les expressions violentes de l'anarquisme insurreccionalista, el gihadisme global o l'extrema dreta.

Aquest canvi de model, però, no ha estat automàtic i, a dia d'avui, encara perdura l'amenaça procedent de les OEV de tall clàssic o piramidal. Així doncs, malgrat aquesta coexistència, es preveu que a mitjà termini la pressió dels serveis i les agències de seguretat aniran empenyent les OEV a adoptar estructures cada cop més reduïdes, autònomes i difuses, i arribaran, fins i tot, a la mínima expressió: el terrorisme individual.

Per això, cal que els responsables de la seguretat pública del nostre país incloguin entre les diferents projeccions de futuribles vinculats a l'extremisme violent, l'escenari de risc següent: la creació i actuació de diferents cèl·lules reduïdes o, fins i tot, d'individus que operarien de manera autònoma i que tindrien com a únic nexa comú la ideologia (anarquista, gihadista o d'extrema dreta) i una metodologia d'acció.

Així, en cas de materialitzar-se aquest escenari, es generaria una situació de conflicte permanent que podria crear en la societat un nombre indeterminat de grups de diferents ideologies que adoptarien aquestes tàctiques, fet que augmentaria de forma notable la inseguretat de la ciutadania.

En aquest sentit, a continuació es presentaran un seguit de propostes d'acció –tant en l'àmbit del combat de les idees com en l'àmbit de l'acció operativa– que tenen l'objectiu de reduir la probabilitat que es materialitzi aquest escenari de risc. Aquests suggeriments pretenen ser un punt de partida per a futurs debats o planificacions d'estratègies, en línia amb els esforços en contraterrorisme que s'estan fent en el marc de la UE,⁵¹ per afrontar els reptes que planteja el nou teatre d'operacions en què actuen les OEV en xarxa.

51. El 30 de novembre de 2005 el Consell de la Unió Europea va presentar l'Estratègia Contra-Terrorista de la Unió Europea. Aquesta estratègia es compromet a combatre el terrorisme en tot l'àmbit mundial respectant els drets humans, i fer que Europa sigui més segura permetent als seus ciutadans viure en un espai de llibertat, seguretat i justícia.

En relació amb l'àmbit del combat de les idees, es considera de vital importància establir una estratègia integral i interdepartamental per enfrontar-se als relats que sustenten els diferents extremismes violents. Com ja s'ha esmentat en el punt 3.2, les OEV en xarxa basen la seva acció violenta, coherència ideològica i cohesió interna en el relat i la doctrina. Tant el relat com la doctrina (pertanyents al món de les idees) són els que permeten la viabilitat de la lluita en xarxa i, per tant, debilitar la narració i la doctrina extremista és directament proporcional a debilitar o, fins i tot, derrotar les xarxes de l'extremisme violent.

Així, l'estratègia per deslegitimar les ideologies extremistes hauria d'anar acompanyada d'un esforç per prestigiar el sistema democràtic (objecte d'atac dels extremistes violents) que la societat catalana ha estat capaç d'atorgar-se. Aquest esforç ha d'anar més enllà dels discursos teòrics i ha de comptar amb la implicació de nombrosos actors socials: des de la classe política, passant per la funció pública (benestar social, ensenyament, justícia, interior, etc.), fins als mitjans de comunicació.

En paral·lel a la lluita en el pla ideològic, cal establir accions que afecten *l'àmbit de l'acció operativa*. En termes generals, aquestes accions tindrien la finalitat de crear una estructura interdisciplinària, flexible i en forma de xarxa que tingui com a objectiu combatre l'extremisme violent. Aquesta xarxa hauria d'estar composta per diversos actors (policia, societat civil, funció pública, etc.). En definitiva, es tracta d'enfrontar-se a les xarxes informals teixides per les OEV a través d'estructures en xarxa.

En aquest sentit, es proposen un seguit d'exemples de possibles accions o mesures preventives i reactives que afecten dos nivells diferents d'implantació: l'àmbit dels organismes de seguretat i l'àmbit social integral.

Accions en l'àmbit dels organismes de seguretat

- Elaborar plans de formació en matèria de radicalització o extremisme violent per a tots els agents de policia. Cal que qualsevol agent de policia, especialment els agents que estan en constant contacte amb la societat (policia de proximitat, seguretat ciutadana, etc.) tinguin una formació bàsica en indicadors de radicalització per tal que puguin detectar conductes incipients o situacions de risc.

- Establir canals interns per fer circular la informació d'interès que generen les agències de seguretat de forma ràpida, directa, multidireccional i transversal. Aquests canals han d'estar allunyats de la rigidesa burocràtica que ha guiat l'arquitectura de molts serveis de seguretat.

- Crear dinàmiques de cooperació i col·laboració entre organismes internacionals de seguretat. Caldria promoure l'intercanvi d'informació, d'experiències i de bones pràctiques entre els serveis de seguretat de països amb sistemes democràtics i de dret.

Accions que engloben tota la societat

- Crear una taula de treball en prevenció de la radicalització extremista violenta, que hauria d'estar formada per representants dels cossos i forces de seguretat, representants de professionals de la funció pública (ensenyament, sanitat, benestar

social, justícia, etc.) i altres institucions de la societat civil (ONG, associacions culturals, esportives, etc.). L'objectiu de la taula de prevenció de la radicalització seria establir les bases de confiança per promoure diferents grups de treball sectorials (joves, immigració, Internet, etc.).

– Cadascun d'aquests grups de treball, a més de compartir coneixements i experiències, haurien d'afavorir la creació de xarxes que connectessin i obrissin canals d'intercanvi d'informació directa entre la policia i els actors socials abans esmentats.

– Ampliar les col·laboracions entre l'àmbit acadèmic i les agències de seguretat per tal de millorar el coneixement de les dinàmiques passades, presents i futures de les OEV i dels factors causals i explicatius de la violència política. Com s'ha esmentat en la introducció del document, és molt important enfortir els ponts que uneixen els àmbits de l'anàlisi de la intel·ligència en matèria de seguretat i l'àmbit acadèmic.

– Cal tenir present que els analistes d'intel·ligència estan sotmesos a uns ritmes de treball molt lligats a la immediatesa, la qual cosa dificulta greument l'aplicació de les exigències metodològiques que requereix la ciència. Per contra, els acadèmics i investigadors en matèria de seguretat pública garanteixen el seguiment dels procediments científics, però troben dificultats a l'hora d'obtenir dades fiables que contrastin o refutin les seves hipòtesis de treball. Per tant, promoure les col·laboracions entre ambdós àmbits de ben segur milloraria els coneixements relacionats amb l'extremisme violent.

Aquestes, doncs, són propostes d'accions que podrien formar part d'un pla o estratègia en contra de l'extremisme violent. N'hi ha algunes que ja s'apliquen o s'aplicaran properament; d'altres serveixen, bàsicament, per intentar obrir un debat que probablement haurem d'afrontar en un futur pròxim.

En definitiva, i aquesta és la idea de fons que hauria d'inspirar qualsevol proposta d'acció, es considera que els reptes i les amenaces que plantegen les OEV en xarxa contra la nostra societat, només es podran abordar de forma eficient si es continua amb els esforços per implicar nous actors socials i s'avança en la línia d'adaptar les organitzacions i les polítiques de seguretat a les noves estructures socials en xarxa.

6. BIBLIOGRAFIA

ANÒNIM. *Manual insurreccionalista*. Disponible a:

<<http://resistenciayevolucion.wordpress.com/manual-insurreccionalista/>> [consulta: 6 de març de 2012].

ANÒNIM. *Qüestions d'organització. 31 tesis insurreccionalistes*. Disponible a:

<http://flag.blackened.net/pdg/textos/textos/cuestiones_de_organizacion.htm> [consulta: 6 de març de 2012].

ANÒNIM. *Algunes notes sobre anarquisme insurreccional*. Disponible a:

<<http://liberarlamentes.blogspot.com.es/2012/02/algunas-notas-sobre-anarquismo.html>> [consulta: 10 d'abril de 2012].

- AL WALIKI, A. «Message to the American People and muslims in the West». *Inspire*, 1, 2010.
- AL ZAWAHIRI, A. *Qaida't al-Gihad Organization-General Command: Statement Regarding de the succession in Leadership of Qaida't al-Gihad*. NEFA Foundation, 16 juny 2011. Disponible a: <<http://nefafoundation.org/index.cfm?pageID=4>> [consulta: 16 d'agost de 2012].
- ARQUILLA, J.; RONFELDT, D. *The advent of netwar*. RAND, 1996.
- ARQUILLA, J.; RONFELDT, D. [ed.] *Network and netwar. The future of Terror, Crime and Militancy*. RAND, 2001.
- BEAM, L. *Leaderless resistance. The Seditonist*, 1992. Issue XII, febrer de 1992. Disponible a: <http://www.oocities.org/c_ansata/LR.html> [consulta: 16 de setembre de 2012].
- BIN LADEN, O. *Declaració de guerra contra els americans ocupants de la terra dels dos indrets sagrats*, Al Quds Al Arabi, 1996.
- BIN LADEN, O.; AL ZAWAHIRI, A. *et al. Declaració de guerra contra Occident i Israel*, Al Quds Al Arabi, 1998.
- BLACK, J. «Anarquismo, insurrecciones e insurreccionalismo», [en línia]. *Anarkismo.net*, 30 de novembre de 2006. Disponible a: <http://www.anarkismo.net/newswire.php?story_id=4324> [consulta: 18 de març de 2013].
- BONANNO, A.M. *Nuoves volte del capitalismo*. Libri di Anarchismo, núm. 8, 1999.
- BONANNO, A.M. *El plaer armat*. Revuelta del Deseo, 2000.
- BONANNO, A.M. *La tensió anarquista*, 1997. Disponible a: <http://flag.blackened.net/pdg/textos/textos/tension_anarquista.htm> [consulta: 22 de maig de 2012].
- BREIVIK, A. 2083, *A european declaration of independence*. Disponible a: <<http://archive.org/details/2083AeuropeanDeclarationOfIndependence>>, [consulta: 20 juny de 2012].
- CASALS, X. *Ultracatalunya. L'extrema dreta a Catalunya: de l'emergència del búnker al rebuig de les mesquites (1966-2006)*. Barcelona: L'esfera dels llibres, 2007.
- CASTELLS, M. «La interacció entre les tecnologies de la informació i la comunicació i la societat en xarxa: un procés de canvi històric». *Coneixement i Societat* (Revista d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació), núm. 1, 2003.
- CAVALLERI, C. *El anarquismo en la sociedad postindustrial*. Disponible a: <http://sinmiedoalasruinas.blogspot.com.es/2009/09/el-anarquismo-en-la-sociedad_21.html> [consulta: 2 d'abril de 2012].
- DEL RIO, EUGENIO. «Notes crítiques sobre l'acció violenta en les grans manifestacions». *Página Abierta*, núm. 124, 2002.
- FEDERACIÓ ANARQUISTA INFORMAL (FAI). *Qui som? Carta oberta al moviment anarquista i antiautoritari*, 2004.
- GADHAN, A. *The arabs and Muslims: between the conferences of of desertion and the individual duty of Gihad*. NEFA Foundation, 26 octubre 2010. Disponible a: <<http://jihadology.net/2010/10/23/as-sa%E1%B8%A5ab-media-presents-a-new-video-message-from-adam-gadahn-the-arabs-and-muslims-between-the-conferences-of-desertion-and-the-individual-duty-of-jihad/>> [consulta: 16 d'agost de 2012].

- IBÁÑEZ, J. «El desafío a la pax americana: del 11 de septiembre a la guerra de Irak». A: GARCÍA, C.; RODRIGO, A.J. (ed.) *El imperio inviable. El orden internacional tras el conflicto de Irak*. Madrid: Tecnos, 2004, p. 33-66.
- JORDÁN, J. «Retos para la seguridad global». *Revista Valenciana d'Estudis Autònòmics* núm. 41/42, 2003. Disponible a: <http://www.pre.gva.es/argos/fileadmin/argos/datos/RVEA/libro_41_42/23-41_42.pdf> [consulta: 3 de setembre de 2012].
- JORDÁN, J. *Introducción al análisis de inteligencia*. GESI, 15 de març 2011. Disponible a: <<http://seguridadinternacional.es/gesi/es/contenido/introducci%C3%B3n-al-an%C3%A1lisis-de-inteligencia>> [consulta 3 de setembre de 2012].
- JORDÁN, J. «Una aportación empírica al debate teórico sobre la naturaleza organizativa del terrorismo yihadista en Europa Occidental». *Revista Española de Ciencia Política*, núm. 28, 2012.
- KACZYNSKI, T. *La societat industrial i el seu futur*. Disponible a: <<http://difonlaidea.wordpress.com/2011/06/02/el-manifest-dunabomber-2/>> [consulta: 16 agost de 2012].
- LENIN, V.I. «La bancarrota de la II Internacional. En contra del revisionismo». *Revista Vorbote*, núm. 1, 1916.
- LESSER, I.; HOFFMAN, B.; ARQUILLA, J.; RONFELDT, D.; ZANINI, M. *Countering the new terrorism*. RAND, 1999.
- LIA, B. *Architect of Global Jihad: The Life of Al-Qaeda Strategist Abu Mus'ab Al-Suri*, Columbia University Press, 2008.
- NESSER, P. *Individual Jihadist Operations in Europe: Pattern and Challenges*. CTC Sentinel, Vol 5, Issue 1, 2012.
- PANTUCCI, R. *A Typology of LoneWolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists*. ICSR, 2011.
- PARADELA, N. *Belicismo y espiritualidad: una caracterización del yihad islámico*, Militarium ordinum Analteca, Oporto, núm. 5, 2001.
- PAREJA, P. «El nuevo terrorismo internacional: características, factores explicativos y exigencias?». A: GARCÍA, C.; RODRIGO, A. (ed.) *La seguridad comprometida. Nuevos desafíos, amenazas y conflictos armados*, Madrid: Tecnos/UPF, 2008, p. 57-69.
- REINARES, F. «11-M: la conexión Al-Qaeda». *El País*, 17 desembre de 2009. Disponible a: <http://elpais.com/diario/2009/12/17/opinion/1261004412_850215.html> [consulta: 29 agost de 2012].
- STEWART, S. *Domestic Terrorism: A Persistent Threat in the United States*, *Security weekly*. Stratfor, 2012.
- VIDINO, L. *Radicalization, Linkage and Diversity, Currents Trends in Terrorism in Europe*. Occasional Paper RAND National Defense Research Institute, 2011.
- WEBER, M. *El polític i el científic*, 1919. Alianza Editorial, 1998.
- WRIGHT, L. *The Master Plan: For the New Theorists of Jihad, Al-Qaeda is Just the Beginning*. *The New Yorker*, 11 de setembre de 2006. Disponible a: <http://www.newyorker.com/archive/2006/09/11/060911fa_fact3> [consulta: 29 agost de 2012].